Österbottens välfärdsområde
Pohjanmaan hyvinvointialue

Vastaus valtuustoaloitteisiin Asiakkaalta perittyjen asiakasmaksujen enimmäismäärän seuraaminen ja Maksuhuojennusten aktiivinen tiedottaminen ja harkintaa maksujen perintään; H Moisio, L Ede (VL)

Aluehallitus 31.08.2026 § 158

Valmistelija Niemistö Riku
Widd Christine
Lisätietoja: puhelinnumero: 06 218 1111 (vaihde), etunimi.sukunimi@ovph.fi

Harri Moisio ja Lisen Ede ovat 2.6.2025 jättäneet valtuustoaloitteen Asiakkaalta perittyjen asiakasmaksujen enimmäismäärän seuraamisesta ja 6.10.2025 valtuustoaloitteen Maksuhuojennusten aktiivisesta tiedottamisesta ja harkinnasta maksujen perintään. Molemmat aloitteet liittyvät asiakasmaksuihin, joten niihin on luontevaa vastata yhdessä.

2.6.2025 jätetyssä Asiakkaalta perittyjen asiakasmaksujen enimmäismäärän seuraamista koskevassa aloitteessa (liite 1) todetaan, että yksittäisen kansalaisen saattaa olla hankala koota maksutietoja, jos hoidot jakautuvat usealle kohteelle, eri organisaatioihin tai jos mukana on alaikäisen maksutietoja. Aloitteen tekijöiden mukaan on löydettävissä tekniset keinot, joilla Pohjanmaan hyvinvointialue ryhtyy seuraamaan asiakkaiden ja potilaiden maksukaton täyttymistä ja ilmoittamaan siitä asiakkaalle, kun maksuvapaita palveluita on haettavissa. Aloitteessa todetaan, että maksukaton seuraaminen on tehty vaikeaksi, hyvinvointialueella on lain mukaan oikeus vaatia asiakkailta alkuperäiset maksukuitit, vaikka samat tiedot ovat hyvinvointialueen maksujärjestelmissä. Aloitteen jättäjien mukana voidaan edellyttää, että uusi asiakas- ja potilastietojärjestelmä kykenee jo nyt tai tulevaisuudessa kokoamaan kaikkien asiakkaiden ja potilaiden maksutiedot niin, että järjestelmä ilmoittaa välittömästi maksukaton ylittämisestä. Edelleen esitetään, että asian etenemisessä huomioidaan kiireellisyysjärjestyksessä ensi sijassa monisairaat, vammaiset ja kotona asuva vanhusväestö.

Vastaus:
Asiakkaan on sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain, lyhyemmin asiakasmaksulaki (734/1992) 6a§:ssä säädetään asiakasmaksujen maksukatosta. Maksukaton täyttymisen jälkeen siihen sisältyvät palvelut ovat maksuttomia kyseisen vuoden loppuun saakka lukuun ottamatta niin sanottua ylläpitomaksua lyhytaikaisesta laitoshoidosta tai –palvelusta. Lain mukaan asiakkaan on seurattava maksujen kertymää ja maksukaton ylittymistä itse. Hyvinvointialueen on maksukaton ylityttyä annettava siitä todistus asiakkaalle. Pyynnöstä asiakkaalle annetaan paperinen vapaakortti. Asiakasmaksujen korottamisen jälkeen maksukatto ylittyy jatkossa useammalla asiakkaalla. Asiakasmaksulain mukaan asiakkaan saamaan laskuun on sisällytettävä tieto siitä kerryttääkö perittävä maksu maksukattoa sekä tieto siitä, että asiakkaan on seurattava itse maksukattoa. Sosiaali- ja terveysministeriön ohjausasiakirjan, Asiakasmaksulainsäädännön tarjoamat suojakeinot (VN/5274/2025-STM-1), mukaan hyvinvointialueilla on oikeus kerätä välttämättömiä tietoja asiakkaan maksukaton täyttymisen seuraamiseksi ja saada ne julkiselta tai yksityiseltä palveluntuottajalta maksukaton täyttymisen seuraamiseksi. Edellä mainitussa ohjausasiakirjassa todetaan, että asiakkaat voivat olla eriarvoisessa asemassa maksukaton seuraamisen suhteen. Sen mukaan maksukaton seurantavastuun siirtämistä asiakkaalta viranomaiselle selvitetään asiakasmaksulakia myöhemmin uudistettaessa. Edelleen suositellaan hyvinvointialueille käytettävissä olevien voimavarojen ja tietojärjestelmien tarjoamissa puitteissa ottamaan käyttöön menetelmiä, jossa asiakkaita voitaisiin aloitteellisesti informoida maksukaton täyttymisestä.

Pohjanmaan hyvinvointialueen verkkosivuilla (linkki) on tietoa maksukatosta. Laskuissa on tieto siitä, kuuluuko laskutettu palvelu maksukattoa kerryttäviin ja että maksukaton raja vuonna 2026 on 815€. Lisäksi kussakin laskussa on tieto tiedossa olevista

maksukattokertymään kuuluvista kuluista laskutuspäivänä. Kevättalvella 2026 Pohjanmaan hyvinvointialueella on tehty työtä laskussa olevien tekstien selkeyttämiseksi niin, että ne olisivat helpommin ymmärrettäviä. Muutokset pyritään saamaan laskujen mallipohjiin yhteistyössä IT-palvelujen kanssa mahdollisimman pian. Laskuissa tulee jatkossa olemaan ohjeita myös muilla hyvinvointialueilla saadun hoidon kustannusten sisällyttämisestä maksukattoon. LifeCare-järjestelmään siirtymisen myötä järjestelmä seuraa maksurajaa automaattisesti, mikä on huomattavasti parantanut maksujen automaattista seuraamista. Heti kun maksurajan summa saavutetaan, avohoidon maksujen laskutus lopetetaan ja hoitopäivämaksu laskee automaattisesti alempaan summaan (26,80 € hoitopäivää kohti).

Potilaiden, joita on hoidettu toisella hyvinvointialueella tai HUS:issa, tulisi ilmoittaa asiasta Pohjanmaan hyvinvointialueelle. Sen jälkeen ÖVPH:lta otetaan yhteyttä toiseen hyvinvointialueeseen ja pyydetään sieltä tietoja potilaan hoitokustannuksista. Alaikäisiltä laskutettavat hoitomaksut koskevat enintään 7 hoitopäivää vuodessa osastohoidossa ja päiväkirurgiassa. Muu hoito on alaikäisille maksutonta. Järjestelmä kirjaa lapsen hoitokustannukset automaattisesti vanhempien tilille, mikä tarkoittaa, että vanhempien ei tarvitse itse aktiivisesti seurata lapsen hoitokustannuksia. Tämä koskee ÖVPH:n piirissä annettavaa hoitoa. Muilta hyvinvointialueilta ei ole mahdollista saada automaattisesti tietoa potilaiden hoitokustannuksista.

6.10.2025 jätetyssä Maksuhuojennusten aktiivista tiedottamista ja harkintaa maksujen perintään koskevassa aloitteessa (liite 2) tuodaan esiin korotetut asiakasmaksut, sosiaaliturvan leikkaukset, työllisyyden haasteet, jotka ovat ajaneet monet kotitaloudet vaikeuksiin ja haasteisiin arjesta ja sen perusmenoista selviytymiseksi. Taloudellisen ahdingon nähdään aiheuttavan myös lääkärikäynneistä ja lääkkeiden ostamisesta luopumista. Välttämättömät lääkärikäynnit voivat myös tarkoittaa kykenemättömyyttä maksaa laskua, mikä johtaa sen joutumiseen perintään.

Aloitteen tekijät esittävät, että:

1. Maksuhuojennusten hakemisen mahdollisuudesta tiedotetaan kansalaisille avoimesti, neuvoen ja opastaen hakemaan sitä
2. Ennen maksujen siirtämistä perintään selvitetään asiakkaan todellinen maksukyky ja luovutaan maksun siirtämisestä perintätoimistolle ennen asian selvitystä ja mahdollistetaan maksun huojennus tai kokonaan maksusta luopuminen

Vastaus:
Asiakasmaksulain 11 § velvoittaa hyvinvointialuetta jättämään perimättä tai alentamaan sosiaalihuollon palveluista määrätyn maksun ja terveydenhuollon palveluista henkilön maksukyvyn mukaan määrätyn maksun siltä osin kuin maksun periminen vaarantaa henkilön tai perheen toimeentulon edellytyksiä tai henkilön lakisääteisen elatusvelvollisuuden toteuttamista. Maksun alentamisen ja perimättä jättämisen on oltava ensisijaista toimeentulotuesta annetussa laissa (1412/1997) tarkoitettuun toimeentulotukeen nähden (30.12.2020/1201).

Pohjanmaan hyvinvointialueen verkkosivuilla (linkki) on tietoa asiakasmaksujen alentamisen ja perimättä jättämisen periaatteista, jotka hyvinvointialueen hallitus on 15.12.2025 hyväksynyt osana sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuja vuodelle 2026. Terveydenhuollon tasamaksut ohjataan hakemaan perustoimeentulotukea KELA:lta. Verkkosivuilla (linkki) on myös kerrottu laskutuksen ja maksamattomasta laskusta aiheutuva prosessi muistutuksesta perintään. Asiakkaan on mahdollista sopia hyvinvointialueen kanssa maksujärjestelyistä, esimerkiksi laskun maksamisesta osissa. Hyvinvointialueen palveluissa tulee kiinnittää huomioita palveluohjaukseen ja tiedottamiseen koskien maksuhuojennusten ja perustoimeentulotuen hakemista. Tiedottamiseen tulee kiinnittää huomiota myös puhelinneuvonnassa, koska kaikilla ei ole pääsyä internetiin. Hyvinvointialueen maksuyksikön ja sosiaalihuollon yhteistyö toimii hyvin ja sosiaalihuollossa ohjataan asiakkaita ottamaan yhteyttä maksuyksikköön. Osassa

palvelupäätöksiä on tieto mahdollisuudesta hakea maksuhuojennusta (Asiakasmaksulaki 11§).

Hyvinvointialueella ei ole realistisia mahdollisuuksia selvittää asiakkaiden maksukykyä ennen maksamattomien laskujen siirtämistä perintään. Sen sijaan palveluohjauksessa tulee ohjata asiakasta hakemaan perustoimeentulotukea KELA:lta, jossa huomioidaan terveydenhuollon kustannukset tai ottamaan yhteyttä talous- ja velkaneuvontaan.

Sektorijohtaja työikäiset Niemistö Riku
ehdottaa, että aluehallitus esittää aluevaltuustolle, että valtuusto merkitsee edellä olevan vastauksen tiedoksi ja toteaa aloitteen loppuun käsitellyksi.

Päätös:
Ehdotus hyväksyttiin.

Aluevaltuusto 05.10.2026 § 64

Valmistelija Niemistö Riku
Widd Christine
Lisätietoja: puhelinnumero: 06 218 1111 (vaihde), etunimi.sukunimi@ovph.fi

Hallitus
ehdottaa, että valtuusto hyväksyy edellä olevan selvityksen, joka on annettu vastaukseksi aloitteeseen, ja julistaa aloitteen loppuun käsitellyksi.

Päätös:
Aluevaltuuston jäsen Harri Moisio esitti, että toiseen valtuustoaloitteeseen annettava vastaus palautetaan jatkovalmisteluun siten, että vastauksessa otetaan huomioon aluehallituksen päätös mahdollisuudesta alentaa tai jättää perimättä terveydenhuollon tasasuuruisia asiakasmaksuja. Anna Caldén kannatti palautusesitystä.

Aluevaltuusto hyväksyi ensimmäiseen aloitteeseen annetun vastauksen ja totesi aloitteen loppuun käsitellyksi. Aluevaltuusto hyväksyi yksimielisesti toisen aloitteen palauttamisen jatkovalmisteluun.

Aluehallitus 23.11.2026
ÖVPH/4263/00.02.00/2025

Valmistelija Niemistö Riku
Lisätietoja: puhelinnumero: 06 218 1111 (vaihde), etunimi.sukunimi@ovph.fi

Vasemmistoliiton Ede & Moisio 6.10.2025 jättämässä Maksuhuojennusten aktiivista tiedottamista ja harkintaa maksujen perintään koskevassa aloitteessa tuodaan esiin korotetut asiakasmaksut, sosiaaliturvan leikkaukset, työllisyyden haasteet, jotka ovat ajaneet monet kotitaloudet vaikeuksiin ja haasteisiin arjesta ja sen perusmenoista selviytymiseksi. Taloudellisen ahdingon nähdään aiheuttavan myös lääkärikäynneistä ja lääkkeiden ostamisesta luopumista. Välttämättömät lääkärikäynnit voivat myös tarkoittaa kykenemättömyyttä maksaa laskua, mikä johtaa sen joutumiseen perintään. Aluevaltuusto palautti aloitteen 5.10.26 yksimielisesti jatkovalmisteluun. Päätöksessä pyydetään osana vastausta huomioimaan aluehallituksen päätös mahdollisuudesta alentaa tai jättää perimättä terveydenhuollon tasasuuruinen asiakasmaksu.

Aloitteen tekijät esittävät, että:

1. Maksuhuojennusten hakemisen mahdollisuudesta tiedotetaan kansalaisille avoimesti, neuvoen ja opastaen hakemaan sitä

2. Ennen maksujen siirtämistä perintään selvitetään asiakkaan todellinen maksukyky ja luovutaan maksun siirtämisestä perintätoimistolle ennen asian selvitystä ja mahdollistetaan maksun huojennus tai kokonaan maksusta luopuminen

Vastaus:

Asiakasmaksulain 11 § velvoittaa hyvinvointialuetta jättämään perimättä tai alentamaan sosiaalihuollon palveluista määrätyn maksun ja terveydenhuollon palveluista henkilön maksukyvyn mukaan määrätyn maksun siltä osin kuin maksun periminen vaarantaa henkilön tai perheen toimeentulon edellytyksiä tai henkilön lakisääteisen elatusvelvollisuuden toteuttamista. Maksukyvyn mukaan määräytyvällä maksulla tarkoitetaan tulosidonnaista asiakasmaksua. Esimerkkeinä palveluista sosiaalihuollossa on kotihoito ja ympärivuorokautinen palveluasuminen. Maksun alentamisen ja perimättä jättämisen on oltava ensisijaista toimeentulotuesta annetussa laissa (1412/1997) tarkoitettuun toimeentulotukeen nähden (30.12.2020/1201).

Pohjanmaan hyvinvointialueen verkkosivuilla on tietoa asiakasmaksujen alentamisen ja perimättä jättämisen periaatteista, jotka hyvinvointialueen hallitus on 15.12.2025 hyväksynyt osana sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuja vuodelle 2026. Verkkosivuilla on myös kerrottu laskutuksen ja maksamattomasta laskusta aiheutuva prosessi muistutuksesta perintään. Asiakkaan on mahdollista sopia hyvinvointialueen kanssa maksujärjestelyistä, esimerkiksi laskun maksamisesta osissa.

Terveydenhuollon asiakasmaksujen maksukatto on vuonna 2026 815 euroa. Maksukatto lieventää paljon palveluja käyttävien asiakkaiden maksurasitusta, mutta ennen maksukaton täyttymistä yksittäinenkin yllättävä lasku voi aiheuttaa merkittäviä taloudellisia vaikeuksia erityisesti pienituloisille, velkaantuneille tai muuten taloudellisesti haavoittuvassa asemassa oleville henkilöille.

Aluehallitus on päättänyt 21.9.26 §171 Sosiaali- ja terveysministeriön antaman suosituksen mukaisesti mahdollisuudesta jättää perimättä tai alentaa myös tasasuuruisia terveydenhuollon maksuja erityistapauksissa toimeentulotuen ja maksujärjestelystä sopimisen ensisijaisuus huomioiden. Terveydenhuollon tasasuuruisilla maksuilla tarkoitetaan kiinteitä maksuja, jotka ovat kaikille samoja. Esimerkkeinä tällaisista maksuista voidaan mainita erikoissairaanhoidon poliklinikkamaksut ja suun terveydenhuollon maksut. Asiakasmaksujen korotusten jälkeen on entistä enemmän asiakasryhmiä, joilla oikeus toimeentulotukeen ei täyty mutta joiden pienet tulot, ylivelkaantuminen tai vaikea elämäntilanne aiheuttavat vaikeuksia suoriutua laskuista. Heidän kohdallaan tasasuuruisten terveydenhoitomaksujen alentaminen tai perimättä jättämisen mahdollisuus kannustaa terveyspalveluiden käyttöön ja turvaa Pohjanmaan hyvinvointialueen palvelustrategian tavoitetta yhdenvertaisesta pääsystä palveluiden piiriin.

Hyvinvointialueen palveluissa tulee kiinnittää huomioita palveluohjaukseen ja tiedottamiseen koskien maksuhuojennuksia ja perimättä jättämistä. Niin ikään on tasasuuruisten terveydenhuollon maksujen kohdalla ohjattava asiakkaita ensisijaisesti perustoimeentulotuen hakemiseen KELA:lta. Tiedottamiseen tulee kiinnittää huomiota myös puhelinneuvonnassa, koska kaikilla ei ole pääsyä internetiin. Hyvinvointialueen maksuyksikön ja sosiaalihuollon yhteistyö toimii hyvin ja sosiaalihuollossa ohjataan asiakkaita ottamaan yhteyttä maksuyksikköön. Osassa palvelupäätöksiä on tieto mahdollisuudesta hakea maksuhuojennusta (Asiakasmaksulaki 11§).

Hyvinvointialueen maksuyksiköllä ei ole realistisia mahdollisuuksia selvittää asiakkaiden maksukykyä ennen maksamattomien laskujen siirtämistä perintään. Tämän vuoksi oikean informaation antaminen hyvinvointialueen palveluissa on tärkeää. Myös 21.9.2026 päätetyt terveydenhuollon tasasuuruisia maksuja koskevat maksuhuojennusten ja perimättä jättämisen periaatteet kirjataan vuoden 2027 asiakasmaksukäsikirjaan ja lisäksi niistä informoidaan hyvinvointialueen verkkosivuilla. Tasasuuruisia terveydenhuollon maksuja koskevat uudet periaatteet tulevat voimaan 1.1.2027.

Sektorijohtaja työikäiset Niemistö Riku
ehdottaa, että aluehallitus päättää antaa vastauksen valtuustoaloitteeseen selontekona aluevaltuustolle. Hallitus ehdottaa valtuustolle, että aloite on täten loppuun käsitelty.

Päätös:

Liitteet

Liite 1 Maksuhuojennusten aktiivinen tiedottaminen ja harkintaa maksujen perintään

Oheisaineisto